

สตฺถิ กิร สวตฺถิ วิหรนเต, เอโก เสฏฺฐิปุตฺโต อตฺตโน (P127) กุลฺลกเถรํ อุปสงฺกมิตฺวา “ภนฺเต อหํ ทฺวาทฺสา มุจฺจิตฺตกาโม, เอกํ เม ทฺวาทฺสํ มุจฺจนาการํ กเถถาติ อหํ ๑

ได้ยฺนว่า ครั้นเมื่อพระคาสดา ประทับอยู่ ในพระนครชื่อว่าสาวัตถี, อ. บุตรของเศรษฐี คนหนึ่ง เข้าไปหาแล้ว ซึ่งพระเถระผู้เข้าถึงซึ่งตระกูล ของตน กล่าวแล้ว ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. กระผม เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น จากทุกข์ (ย่อมเป็น), (อ. ท่าน) ขอจงบอก ซึ่งอาการเป็นเหตุพ้น จากทุกข์ อย่างหนึ่ง แก่กระผม” ดังนี้ ๑

“สาธวฺโส; สเจสิ ทฺวาทฺสา มุจฺจิตฺตกาโม, สลาภมตฺตํ เทหิ ปฏฺชิภมตฺตํ เทหิ วสฺสวาลิกํ เทหิ จีวรทโย ปจฺจเย เทหิ อตฺตโน สาทฺตยํ ตโย โกฏฺฐาเส กตฺวา เอเกน กมฺมณฺตํ ปโยเชหิ เอเกน ปุตฺตทารํ โปเสหิ เอกํ พุทฺธสฺสเน เทหิตฺติ อหํ ๑

(อ. พระเถระ) กล่าวแล้ว ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ดิฉัน, ถ้าวา (อ. ท่าน) เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น จากทุกข์ ย่อมเป็นไฉน, (อ. ท่าน) จงถวาย ซึ่งภัตอันบุคคลพึงถวายตามสลาก, (อ. ท่าน) จงถวาย ซึ่งภัตอันบุคคลพึงถวายในบักซ์, (อ. ท่าน) จงถวาย ซึ่งภัตอันบุคคลพึงถวายแก่ภิกษุผู้อยู่ตลอดพรรษา, (อ. ท่าน) จงถวาย ซึ่งปัจจัย ท. มีจีวรเป็นต้น, (อ. ท่าน) กระทำแล้ว ซึ่งทรัพย์สมบัติ ของตน ให้เป็นส่วน สาม จงประกอบ ซึ่งการงาน (ด้วยทรัพย์) ส่วนหนึ่ง, จงเลี้ยงดู ซึ่งบุตร และทาส (ด้วยทรัพย์) ส่วนหนึ่ง, จงถวาย (ซึ่งทรัพย์) ส่วนหนึ่ง ในพระพุทธานนา” ดังนี้ ๑

โส “สาธุ ภนฺเตติ วุตฺตปฏฺธิปาณฺธิยา สพฺพํ กตฺวา ปุณฺ เถรํ ปุจฺจติ “อิโต อุตฺตริ อญฺญํ กิ โกรมิ ภนฺเตติ ๑

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น (รับพร้อมเฉพาะแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ดิฉัน” ดังนี้ กระทำแล้ว (ซึ่งกิจ) ทั้งปวง ตามลำดับ (แห่งกิจ อันพระเถระ) กล่าวแล้ว ถวายแล้ว ซึ่งพระเถระ อีก ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ (อ. กระผม) จะกระทำ (ซึ่งบุญ) อะไร อื่น อันยิ่ง (กว่าบุญ) นี้” ดังนี้ ๑

“อาวฺโส ติณฺนิ สรณฺนิ ปญฺจ สีลानิ คณฺหาหิตี ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. ท่าน) จงรับ ซึ่งสรณะ ท. สาม ซึ่งศีล ท. ห้า” ดังนี้ ๑

ตานปิ คเหตุวา ตโต อุตฺตริ ปุจฺจติ ๑

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น รับแล้ว (ซึ่งสรณะและศีล ท.) แม่เหล่านั้น ถวายแล้ว (ซึ่งบุญกรรม) อันยิ่ง (กว่าบุญ) นั้น ๑

“เตนหิ ทส สีลानิ คณฺหาหิตี ๑

(อ. พระเถระ กล่าวแล้ว) ว่า “ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน) จงรับ ซึ่งศีล ท. สิบ” ดังนี้ ๑

โส “สาธุ ภนฺเตติ คณฺหาหิตี ๑

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น (รับพร้อมเฉพาะแล้ว) ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. ดิฉัน” ดังนี้ รับแล้ว ๑

โส เอว อนฺุพฺพเพน ปุณฺณกมฺมสฺส กตตตฺตา อนฺุพฺพเพสฺสจฺจุตฺโต นาม ชาโต ๑

(อ. บุตรของเศรษฐี) นั้น เป็นผู้ซึ่งว่าอนฺุพฺพเพสฺสจฺจุตฺโต เกิดแล้ว เพราะความที่แห่งบุญกรรม เป็นกรรม (อันตน) กระทำแล้ว โดยลำดับ อย่างนี้ ๑

“อิโต อุตฺตรีปิ กาทพฺพํ ปุณฺณํ อตฺถิ ฆนฺเตติ ปุณฺ ปุจฺฉิตฺวา, “เตนหิ ปพฺพชาหิตี วุตฺเต, นิฏฺขมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ๑

(อ. บุตรของเศรษฐีนั้น) ถามแล้ว อีก ว่า “ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อ. บุญ อัน (อันกระผม) พึงกระทำ แม้อันยิ่ง (กว่าบุญ) นี้ มีอยู่ (หรือ)” ดังนี้, ครั้นเมื่อคำ ว่า “ถ้าอย่างนั้น (อ. ท่าน) จงบวช” ดังนี้ (อันพระเถระ) กล่าวแล้ว, ออกไปแล้ว บวชแล้ว ๑

ตสฺสโก อาภิธมฺมิโก ภิกฺขุ อาจริโย อโหสิ, เอโก วินยธโร อุปฺชมาโย ๑

อ. ภิกษุ ผู้ทรงไว้ซึ่งพระอภิธรรม๑ รูปหนึ่ง เป็นอาจารย์ (ของภิกษุ) นั้น ได้เป็นแล้ว, (อ. ภิกษุ) ผู้ทรงไว้ซึ่งพระวินัย รูปหนึ่ง เป็นอุปัชฌาย์ (ของภิกษุนั้น) (ได้เป็นแล้ว) ๑

ตสฺส ลหุสฺสํปทสฺส อาจริโย อตฺตโน สนฺติกํ อาคตกาเล อภิธมฺเม ปณฺหํ กเถสิ “พุทฺธสาสเน นาม อิํ กาทํ วมฺมุตฺติ, อิํ กาทํ น วมฺมุตฺติตี ๑

อ. อาจารย์ (ของภิกษุ) นั้น ผู้มีอุปสมบทอันได้แล้ว กล่าวแล้ว ซึ่งปัญหา ในพระอภิธรรม ในกาล (แห่งภิกษุ) นั้น มาแล้ว สู่สำนัก ของตน ว่า “อ. อัน (อันภิกษุ) กระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ ชื่อ ในพระพุทฺธศาสนา ย่อมควร, อ. อัน (อันภิกษุ) กระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ (ชื่อ ในพระพุทฺธศาสนา) ย่อมไม่ควร” ดังนี้ ๑

อุปฺชมาโยปิสฺส อตฺตโน สนฺติกํ อาคตกาเล วินยธโร ปณฺหํ กเถสิ “พุทฺธสาสเน นาม อิํ กาทํ วมฺมุตฺติ, อิํ กาทํ น วมฺมุตฺติ; อิํ กปฺปติ, อิํ น กปฺปติตี ๑

แม้ อ. อุปัชฌาย์ กล่าวแล้ว ซึ่งปัญหา ในพระวินัย ในกาล (แห่งภิกษุ) นั้น มาแล้ว สู่สำนัก ของตน ว่า “อ. อัน (อันภิกษุ) กระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ ชื่อ ในพระพุทฺธศาสนา ย่อมควร, อ. อัน (อันภิกษุ) กระทำ (ซึ่งกรรม) นี้ (ชื่อ ในพระพุทฺธศาสนา) ย่อมไม่ควร, (อ. วัตร) นี้ ย่อมควร, (อ. วัตร) นี้ ย่อมไม่ควร” ดังนี้ ๑

โส จนฺตสิ “อโห ภาริโย อิํ กมฺมํ; อหํ ทุกฺขา มุจฺจิตฺตกาโม ปพฺพชฺชิตฺโต, อิธ จ เม หตฺถปฺปสารถฺตจฺฉานเมว น ปณฺณายติ, เคเห จตฺวา วมฺมุตฺตทุกฺขา มุจฺจิตฺตํ สกฺกา, มยา คิหิชา ภวิตฺตํ วมฺมุตฺติตี ๑

(อ. ภิกษุ) นั้น คิดแล้ว ว่า “โอ อ. กรรม นี้ เป็นกรรมหนัก (ย่อมเป็น), อ. เรา เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น จากทุกข์ (เป็น) เป็นผู้บวชแล้ว (ย่อมเป็น), แต่ว่า อ. ที่เป็นที่เหยียดออกซึ่งมือ ของเรานั้นเที่ยว ย่อมไม่ปรากฏ (ในพระพุทฺธศาสนา) นี้, (อันเรา) ดำรงอยู่แล้ว ในเรือน อาจ เพื่ออันพ้น จากทุกข์ในวัฏฏะ, อ. อันอันเรา เป็นคฤหัสถ์ เป็น ย่อมควร” ดังนี้ ๑

(P128) โส ตโต ปฏจาย อุกกณจิตโต อนนริโต ทวตตีสาการ สขมายน น กรโต, อุทเทส น คณหติ, กิโส ลุโข ฌมณิสนถคตโต อลลียาภิกุโต กจจุปริกณเณ ओहलि ॥

(อ. ภิกษุ) นั้น กระสันขึ้นแล้ว ไม่ยินดียิ่งแล้ว ย่อมไม่กระทำ ซึ่งการสาธยาย ในอาการสามสิบสอง, ย่อมไม่เรียนเอา ซึ่งอุทเทส, เป็นผู้ผอม เป็นผู้เศร้าหมอง เป็นผู้มัวตัวอันสะพรั่งแล้วด้วยเส้นเอ็น๑ เป็นผู้อันความเป็นแห่งบุคคลผู้เกียจคร้านครอบงำแล้ว๒ เป็นผู้เกลื่อนกล่นแล้วด้วยหิตด้าน ได้เป็นแล้ว จำเดิม (แต่กาล) นั้น ๥

อถ น ทพรสามเณร “อวุโส ก็ ตว จิตฏจाने जिताव निनिनुजाने निनिनो ओहलि पणुत्तराभिकुतो किस् लुखो ฌมณิสนถคตโต อลลียาภิกุโต กจจุปริกณเณ, กิเนเต กตุนติ ปุจจิสฺ ॥

ครั้งนั้น อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. ถามแล้ว (ซึ่งภิกษุ) นั้น ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ อ. ท่าน เป็นผู้ยืนแล้ว ในที่แห่งตน ยืนแล้วเทียว เป็นผู้นั่งแล้ว ในที่แห่งตนนั่งแล้วเทียว เป็นผู้อันโรคผอมเหลืองครอบงำแล้ว เป็นผู้ผอม เป็นผู้เศร้าหมอง เป็นผู้มัวตัวอันสะพรั่งแล้วด้วยเส้นเอ็น เป็นผู้อันความเป็นแห่งบุคคลผู้เกียจคร้านครอบงำแล้ว เป็นผู้เกลื่อนกล่นแล้ว ด้วยหิตด้าน ได้เป็นแล้ว เพราะเหตุไร, (อ. กรรม) อะไร อันท่าน กระทำแล้ว” ดังนี้ ๥

“อุกกณจิตโตมहि อวุโสติ ॥

(อ. ภิกษุนั้น กล่าวแล้ว) ว่า “ดูก่อนท่านผู้มีอายุ (อ. เรา) เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น” ดังนี้ ๥

“ก็การณหติ ๥

(อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท. ถามแล้ว) ว่า “(อ. ท่าน เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น) เพราะเหตุอะไร” ดังนี้ ๥

โส ตํ ปวตตี อารโหสิ ॥

(อ. ภิกษุ) นั้น บอกแล้ว ซึ่งเรื่องอันเป็นไปทั่ว นั้น ๥

เต ตสฺส อาจริยุปชฌายานํ อาจิกขิสฺ ॥

(อ. ภิกษุหนุ่มและสามเณร ท.) เหล่านั้น บอกแล้ว แก่อาจารย์และอุปัชฌาย์ ท. (ของภิกษุ) นั้น ๥

आजिरुपचयाया तं आथाय सतु सुनतिकं अकम्सु ॥

อ. อาจารย์และอุปัชฌาย์ ท. พาเอาแล้ว (ซึ่งภิกษุ) นั้น ได้ไปแล้ว สู่สำนัก ของพระคาสดา ๥

सतथा “किं भिक्षवे आकत्तुताति आह ॥

อ. พระคาสดา ตรัสแล้ว ว่า “ดูก่อนภิกษุ ท. (อ. เธอ ท.) เป็นผู้มาแล้ว ย่อมเป็น เพราะเหตุไร” ดังนี้ ๥

“ภนเต อยं भिक्षु तुम्हाकं सासने उक्कणजित्ति ॥

(อ. อาจารย์และอุปัชฌาย์ ท. กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ภิกษุ นี้ กระสันขึ้นแล้ว ในพระศาสนา ของพระองค์” ดังนี้ ๥

“เอวํ กิร ภิกขุติ ๑

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า “ดูก่อนภิกษุ ได้ยินว่า อ. อย่างนั้น (หรือ)” ดังนี้ ๑

“อาม ภนฺเตติ ๑

(อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พระเจ้าข้า (อ. อย่างนั้น)” ดังนี้ ๑

“กึการณฺหาติ ๑

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. เธอ เป็นผู้กระสันขึ้นแล้ว ย่อมเป็น) เพราะเหตุอะไร” ดังนี้ ๑

“อหํ ภนฺเต พุทฺธา มุจฺจิตฺตกาโม ปพฺพชิตฺโต, ตสฺส เม อจฺฉริโย อภิธมฺมกํ กเถสิ, อุพฺพัชฺสาโย วินยกํ; สุวาทํ ‘อิธ เม หตฺถปฺปสารถฺตจฺจานเมว นตฺถิ, คิหิณา พุทฺธา สกฺกา พุทฺธา มุจฺจิตฺตํ, คิหิ ภวิสฺสามีติ สนฺนิจฺจานมกาสี ภนฺเตติ ๑

(อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ เป็นผู้ใคร่เพื่ออันพ้น จากทุกข์ (เป็น) เป็นผู้บวชแล้ว (ย่อมเป็น), อ. อาจารย์ ของข้าพระองค์ นั้น กล่าวแล้ว ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งพระอภิธรรม, อ. อุปัชฌาย์ (กล่าวแล้ว) ซึ่งวาจาเป็นเครื่องกล่าวซึ่งพระวินัย, ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อ. ข้าพระองค์ นั้น ได้กระทำแล้ว ซึ่งการสันนิษฐาน ว่า ‘อ. ที่เป็นที่เหยียดออกซึ่งมือ ของเรานั้นเทียว ย่อมไม่มี (ในพระพุทธานุสาสนา) นี้, (อันเรา) เป็นคฤหัสถ์ เป็น อาจ เพื่ออันพ้น จากทุกข์, (อ. เรา) เป็นคฤหัสถ์ จักเป็น’ ดังนี้” ดังนี้ ๑

“สเจ ตวํ ภิกขุ เอกเมว รกฺขิตฺตํ สกฺขิสฺสสฺสี, อวเสสํ รกฺขณกิจฺจํ นตฺถิติ ๑

(อ. พระศาสดา ตรัสแล้ว) ว่า “ดูก่อนภิกษุ ถ้าว่า อ. เธอ จักอาจ เพื่ออันรักษา (ซึ่งธรรมชาติ) อย่างหนึ่งนั้นเทียวไซ้, อ. กิจคืออันรักษา (ซึ่งธรรมชาติ ท.) อันเหลือลง ย่อมไม่มี” ดังนี้ ๑

“กึ ภนฺเตติ ๑

(อ. ภิกษุนั้น ทูลถามแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์ จักอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งธรรมชาติ) อะไร” ดังนี้ ๑

“ตว จิตฺตเมว รกฺขิตฺตํ สกฺขิสฺสสฺสีติ ๑

(อ. พระศาสดา ตรัสถามแล้ว) ว่า “(อ. เธอ) จักอาจ เพื่ออันรักษา ซึ่งจิต ของเธอนั้นเทียว (หรือ)” ดังนี้ ๑

“สกฺขิสฺสสฺสมี ภนฺเตติ ๑

(อ. ภิกษุนั้น กราบทูลแล้ว) ว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ (อ. ข้าพระองค์) จักอาจ” ดังนี้ ๑

“เตนหิ อตฺตโน จิตฺตเมว รกฺขาหิ, สกฺกา พุทฺธา มุจฺจิตฺตุนฺติ อิมํ โอวาทํ หตฺวา อิมํ คาถมาห

(อ. พระศาสดา) ประทานแล้ว ซึ่งพระโอวาท นี้ ว่า “ถ้าอย่างนั้น (อ. เธอ) จงรักษา ซึ่งจิต ของตนนั้นเทียว, (อันเธอ) อาจ เพื่ออันพ้น จากทุกข์” ดังนี้ ตรัสแล้ว ซึ่งพระคาถา นี้ ว่า